

بررسی تقریر سوم : تعریف مرحوم مؤسس از اطراد

مراد از اطراد : لفظ در معنای مورد بحث استعمال می شود و این استعمال در هر موقعیتی که کلام در آن واقع شود، پسندیده است

ولی مجاز : تنها در صورتی پسندیده است که متکلم در حال خطابه و امثال ذلک باشد بلکه در جایی که صرفاً در صدد إفاده معنی می باشد، اصلاً پسندیده نیست که این لفظ را در معنای مجازی به کار ببرد

این معنای از اطراد ← قابل دستیابی برای اهل لسان و غیر اهل لسان و کافی است برای درک آن، به استعمالات اهل لسان توجه کند

ما می گوئیم :

آمدن همین تقریر به بیانی دیگر در کلام **مرحوم بروجردی**

مرحوم بروجردی:

بنابر مبنای مختار فرق حقیقت و مجاز در **اراده جدی** است

در استعمال حقیقی ← مراد استعمالی و مراد جدی معنای موضوع له لفظ است
در استعمال مجازی ← مراد استعمالی گوینده، معنای موضوع له است ولی مراد جدی از کلام
 چیزی غیر از موضوع له می باشد

کلام مرحوم بروجردی

در استعمال **حقیقی** برای «حسن کلام» به **یک** نکته نیاز داریم: (در رأیت رجلا یرمی) و آن اینکه متکلم در مقام «اخبار به رؤیت رجل» است

در استعمال **مجازی** برای «حسن کلام» به **سه** نکته احتیاج داریم: (در رأیت اسد یرمی)
الف) گوینده در مقام اخبار به رؤیت رجل است.
ب) زید دارای درجه ای از **شجاعت** باشد که بتوان با لحاظ آن ادعا کرد که زید **أسد** است.
ج) گفتار ما در مقام **اظهار شجاعت** او باشد

پس معلوم شد مجاز در همه جا مطرد نیست

اشکال حضرت امام

برای اینکه بگوییم : این لفظ برای این معنی مجاز است چون سه مقام را داراست
و برای اینکه بگوییم : این لفظ برای این معنی حقیقت است چون همه جا استعمال آن صحیح
است و لو اینکه سه مقام را نداشته باشد

باید بدانیم که موضوع له چیست؟

یعنی :

اگر نمی دانید معنای لفظ «أسد» چیست، از کجا می گوئید «ادّعا» و «مصحح آن» موجود است؟
اگر نتوانید وضعیت سه مقام را احراز کنید، چگونه به حسن وعدم حسن استعمال پی می برید؟

بررسی نهایی تقریر سوم (۱)

مرحوم حائری می فرمود: دو مقام داریم، مقام بلاغت و مقام غیر بلاغت

و استعمال مجازی در مقام دوم رایج نیست

جواب آن است که: استعمال مجازی در این مقام دوم، غلط نیست و لذا لفظی که در مقام غیر

بلاغت، استعمال شد، الزاماً به معنای حقیقی نخواهد بود

اگر بگوییم در جایی که مقام ، **مقام حقیقت است و استعمال مجازی قبیح و غلط است:**
در چنین مقامی اگر لفظی در معنایی استعمال شد و استعمال آن صحیح بود این لفظ حقیقت در

این معنی است

بررسی نهایی تقریر سوم (۲)

امام می فرمودند:

علت صحت استعمال این لفظ در مقامی که فقط باید استعمالش حقیقی باشد، این است که :

«معنی را از قبل می دانیم»

پس اطراد علامت حقیقت نیست

پس:

تقریر سوم از اطراد کامل نیست

خلاصه سه تقریر

<p>اگر لفظی را به سبب وجود معنایی بر چیزی اطلاق کردیم بتوانیم این لفظ را بر هر چه دارای آن معنا هست اطلاق کنیم</p>	<p>مرحوم مشکینی</p>	<p>تقریر اول</p>
<p>اطراد = امکان حمل عام بر موارد دیگر = وضع لفظ برای معنای عام = حقیقی بودن استعمال عدم اطراد = عدم امکان حمل عام بر موارد دیگر = مجازی بودن استعمال</p>	<p>مرحوم میرزای شیرازی</p>	<p>تقریر دوم</p>
<p>لفظ در معنای مورد بحث استعمال می شود و این استعمال در هر موقعیتی که کلام در آن واقع شود، پسندیده است</p>	<p>مرحوم حائری</p>	<p>تقریر سوم</p>

کلام مرحوم خویی

اطراد کاشف از معنای حقیقی :

لفظی در موارد مختلف در معنایی استعمال شود با انتفاء هر آنچه ممکن است قرینه مجازیه باشد

این راه عملی برای فهم معانی لغات خارجی و درک حقیقت عرفیه آنهاست

ما می‌گوییم:

تأکید مرحوم خوبی، بر اطراد نزد **عرف خاص** نه خود شخص

ظاهر عبارت مرحوم خوبی:

لفظی تنها **یک معنی** دارد - و لذا در همه جا همین معنی اراده می‌شود - آن **معنای حقیقی** است

اشکال: فرض اطراد، **اعم** از چنین صورتی است و در جایی که لفظ در معنی استعمال می‌شود (یکی حقیقی و یکی مجازی) هم باید بتوانیم از اطراد بهره بگیریم

ممکن است مراد ایشان **تقریر مرحوم عراقی** باشد

تقریر
چهارم
اطراد

تقریر
مرحوم
خوبی

ما می‌گوییم:

استعمال لفظ در یک معنا در «مقامات متعدد» = عادةً قطع به عدم اتکاء به قرینه

= استعمال حقیقی

ظاهراً مراد ایشان از مقامات، استعمال در صورت‌های مختلف و در حالات گوناگون است

ما می گوئیم :

تفاوت این قول با قول مرحوم خوئی :

آنجا یک لفظ بود و یک معنی، در حالیکه در اینجا ممکن است معانی متعددی باشد ولی لفظ در همه مقامات، قابل استعمال در یکی از آن معانی است.

تفاوت این قول با قول مرحوم حائری و مرحوم بروجردی:

در این قول لازم نیست به مقامی توجه کنیم که در آن یقیناً استعمال حقیقی است.

اشکال خود مرحوم عراقی به این تقریر :

در این فرض، اطراد علامتی مستقل نیست بلکه تکمیل کننده تبادر است یعنی می فهمیم که تبادر ناشی از حاقّ لفظ است و به سبب وجود قرینه نیست

تقریر

پنجم

اطراد

تقریر

مرحوم

عراقی